

Міністерство охорони здоров'я України
Вінницький національний медичний університет ім. М.І. Пирогова
Навчально-науковий інститут психології та ментального здоров'я

Кафедра педагогіки та психології

ЗАТВЕРДЖУЮ

В.о. проректора ЗВО з науково-педагогічної
та навчальної роботи
Володимир ШКОЛЬНИКОВ
«31» серпня 2026 року

РОБОЧА ПРОГРАМА
обов'язкової навчальної дисципліни
ОК з ФІЛОСОФСЬКИ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ
ПСИХОЛОГІЇ

Підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти
галузі знань С Соціальні науки, журналістика, інформація
та міжнародні відносини
спеціальності С4 Психологія

2026 рік

Робоча програма з дисципліни «**Філософські проблеми сучасної психології**» підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти, освітньої кваліфікації «Магістр психології», професійної кваліфікації «Практичний психолог (соціальна сфера)». 23 с.

«27» серпня 2026 року

Розробники:

Доцент кафедри
педагогіки та психології

к. філос. н. Марина ЛУКАШЕНКО

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри педагогіки та психології

протокол № 1 від «27» серпня 2026 року

В.о. завідувача кафедри
педагогіки та психології

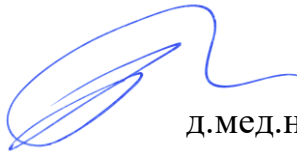

к.пед.н., доц. Наталя КОСТЕНКО

Схвалено Науково-методичною радою Навчально-наукового інституту психології та ментального здоров'я

протокол № 1 від «28» серпня 2026 року

Голова науково-методичної ради
Навчально-наукового інституту
психології та ментального здоров'я

д.мед.н., проф. Олександр БЕЛОВ

ВСТУП

Робоча програма навчальної дисципліни «Філософські проблеми сучасної психології» складена відповідно до ОПП «Психологія» (2026) підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань С Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини спеціальності С4 Психологія.

Анотація навчальної дисципліни

Програма дисципліни «Філософські проблеми сучасної психології» складена відповідно до порядку підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня освіти у вищих навчальних закладах освіти України у відповідності до вимог кредитно-трансферної системи організації навчального процесу ECTS, навчального плану підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань С «Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини» спеціальності С4 Психологія.

Дисципліна є обов'язковим компонентом освітньо-професійної програми «Психологія», циклу загальної підготовки магістра психології, розрахована на 5 кредитів, які здобувачі освіти засвоюють протягом 1 семестру на 1 році навчання для очної та заочної форми навчання.

Основним фокусом програми є отримання знань з дисципліни «Філософські проблеми сучасної психології», вивчення якої необхідне для успішного засвоєння низки психологічних дисциплін та успішної професійної діяльності. Предметним напрямком програми є формування у студентів системного розуміння філософських засад сучасної психології, що охоплює як теоретико-методологічні, так і практико-орієнтовані аспекти. Програма спрямована на вивчення дефініцій та головних напрямів філософії науки, історичного контексту взаємодії філософії та психології, засвоєння методологічного інструментарію філософії у психологічних дослідженнях. Вона розкриває генезу та актуальний стан логіко-психологічних та етико-психологічних проблем, поняття наукової революції й парадигми у психології, а також раціоналістичний та соціологічний контексти сучасної психологічної науки. Особлива увага приділяється гносеологічним, епістемологічним та онтологічним проблемам, герменевтичному аналізу сучасних психологічних вчень, взаємодії соціально-культурної антропології та психології. Програма також орієнтована на вивчення психології в модерністському і постмодерному дискурсах та на розуміння праксіологічних проблем сучасної психології. Спрямована на формування здатності ставити та аналізувати фундаментальні питання про людину, аналізувати психологічні теорії та концепції, реконструювати й порівнювати аргументи різних наукових і філософських підходів, співвідносити теоретичні положення з емпіричними даними, виявляти приховані світоглядні та методологічні передумови психологічних концепцій та формувати власну аргументовану позицію.

Робоча програма складена на основі:

освітньо-професійної програми «Психологія» підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти освітньої кваліфікації «Магістр психології», професійної кваліфікації «Практичний психолог (соціальна сфера)» за спеціальністю С4 Психологія галузі знань С Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини у ВНМУ ім. М.І. Пирогова (Вінниця - 2026);

навчального плану Навчально-наукового інституту психології та ментального здоров'я ОПП «Психологія» підготовки фахівців другого (магістерського) рівня за спеціальністю С4 Психологія на 2026-2027 навчальний рік;

чинного Положення про організацію освітнього процесу у Вінницькому національному медичному університеті ім. М.І. Пирогова;

стандарту вищої освіти зі спеціальності 053 «Психологія» галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» для другого (магістерського) рівня вищої освіти, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 24.04.2019 р. № 564 (із змінами);

професійного стандарту «Практичний психолог (соціальна сфера)», затвердженого наказом Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України № 211 від 03.02.2021 р.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Програма навчальної дисципліни «Філософські проблеми сучасної психології» складена відповідно до порядку підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня освіти у закладах вищої освіти України у відповідності до вимог кредитно-трансферної системи організації навчального процесу ECTS, навчального плану підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань С «Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини» спеціальності С4 «Психологія».

Видами навчальних знань згідно з навчальним планом є: а) лекції, б) практичні заняття, в) самостійна робота студентів.

Поточна навчальна діяльність студентів контролюється на практичних заняттях у відповідності з конкретними цілями. Рівень підготовки студентів: визначається на підставі результатів тестування, письмової або усної відповіді на контрольні питання, розв'язуванні ситуаційних задач, контролю практичних навичок.

Підсумковий контроль засвоєння дисципліни здійснюється по її завершенню у формі диференційного заліку згідно навчального плану для спеціальності С4 «Психологія».

Предметом вивчення навчальної дисципліни є онтологічні, гносеологічні, епістемологічні, методологічні та аксіологічні засади психологічного знання у їхньому історичному та сучасному контекстах.

Міждисциплінарні зв'язки:

Вивчення дисципліни «Філософські проблеми сучасної психології» ґрунтується на базових знаннях, набутих студентами під час здобуття вищої освіти

першого (бакалаврського) рівня та інтегрується з дисциплінами загальної підготовки «Етика наукового дослідження та академічна доброчесність».

Закладає основи для написання та захисту кваліфікаційної (магістерської) роботи, предметів професійної підготовки, виробничої та переддипломної практики, професійної діяльності.

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

2.1. Метою викладання навчальної дисципліни «Філософські проблеми сучасної психології» є формування у студентів цілісного уявлення про філософські основи та проблематику сучасної психологічної науки, розвиток здатності до критичного аналізу її концепцій у світлі історичних традицій та новітніх наукових підходів, а також вироблення навичок рефлексії, аргументації та застосування філософських методів для поглибленого розуміння психологічної теорії й практики.

2.2. Основними завданнями вивчення навчальної дисципліни «Філософські проблеми сучасної психології» є формування філософсько-методологічної культури психолога, розуміння філософських засад, передумов і меж психологічного знання; ознайомлення з провідними напрямками філософії науки та їхнім значенням для психології; осмислення історичного контексту становлення, взаємодії філософії й психології, генези і сучасного стану логіко-психологічних та етико-психологічних проблем; оволодіння понятійно-категоріальним апаратом філософії науки та психології, необхідним для аналізу сучасних теоретичних і практичних проблем; формування навичок застосування філософських концепцій та підходів до тлумачення основних питань психологічної науки; застосування набутого знання для інтерпретації психологічних теорій, дослідницьких результатів та життєвих ситуацій у філософсько-світоглядному контексті; формування вміння розпізнавати філософські проблеми у сучасних психологічних підходах, самостійно аналізувати їх, формувати гіпотези, аргументовано обґрунтовувати власну позицію та застосовувати методологічний інструментарій філософії для критичної оцінки психологічних практик, досліджень та інтерпретувати їхні результати.

2.3 Компетентності та результати навчання, формуванню яких сприяє дисципліна «Філософські проблеми сучасної психології».

Відповідно до освітньо-професійної програми дисципліна забезпечує набуття здобувачами наступних компетентностей:

Інтегральна (ІК): Здатність вирішувати складні завдання і проблеми у процесі навчання та професійної діяльності у галузі психології, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій і характеризується комплексністю та невизначеністю умов і вимог.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК2. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел, проведення досліджень на відповідному рівні.

ЗК3. Здатність генерувати нові ідеї (креативність) для розв'язання завдань професійної діяльності та реалізовувати їх.

ЗК4. Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК14. Здатність бути критичним і самокритичним.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (СК):

СК1. Здатність здійснювати теоретичний, методологічний та емпіричний аналіз актуальних проблем психологічної науки та / або практики з урахуванням потреб психологічної практики.

СК2. Здатність самостійно планувати, організовувати та здійснювати психологічне дослідження з елементами наукової новизни та / або практичної значущості відповідно до завдань практичної діяльності психолога.

СК8. Здатність оцінювати межі власної фахової компетентності, планувати, організовувати та удосконалювати власну професійну діяльність, підвищувати кваліфікацію, здійснювати самоосвіту.

Результати навчання:

Інтегративні кінцеві програмні результати навчання, формуванню яких сприяє навчальна дисципліна:

ПРН1. Здійснювати пошук, опрацювання та аналіз професійно важливих знань із різних джерел із використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.

ПРН3. Узагальнювати емпіричні дані та формулювати теоретичні висновки.

ПРН10. Здійснювати аналітичний пошук відповідної до сформульованої проблеми наукової інформації та оцінювати її за критеріями адекватності.

ЗК11. Здатність спілкуватись державною мовою як усно, так і письмово у професійній діяльності, протидіяти її дискримінації.

Результати навчання для дисципліни:

В результаті засвоєння дисципліни «Філософські проблеми сучасної психології» студент повинен:

Знати:

- основні філософські напрями, які вплинули на становлення та розвиток психології як науки;
- методологічні засади та інструменти філософського аналізу у психологічних дослідженнях;
- головні онтологічні, гносеологічні та епістемологічні проблеми сучасної психології;
- концепції наукової революції та парадигми та їхнє значення для психології;
- взаємозв'язок філософії, психології та суміжних гуманітарних наук (антропології, соціології, культурології);
- особливості раціоналістичного, соціологічного та герменевтичного контекстів у сучасній психології;
- специфіку модерністського та постмодерного дискурсів у психологічній науці.

Вміти:

- застосовувати філософські категорії та концепти для аналізу психологічних теорій і практик;

- критично оцінювати методологічні засади різних психологічних шкіл;
- інтерпретувати результати психологічних досліджень у світлі філософських концепцій;
- виявляти й формулювати філософські проблеми в психологічному знанні та практичній діяльності;
- аргументовано відстоювати власну позицію щодо сучасних проблем психології на основі філософського аналізу;
- інтегрувати філософські знання в психологічне консультування, міжособистісну взаємодію та наукові дослідження;
- здійснювати рефлексію та міждисциплінарний діалог у сфері гуманітарних наук.

3. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 150 годин – 5 кредитів ЄКТС.

Опис навчального плану з дисципліни (денна форма навчання)

Структура навчальної дисципліни	Кількість годин, з них					Вид контролю
	Всього, год. / кредитів ECTS	Аудиторних		СРС	Рік навчання	
		Лекцій	Практичних занять			
Разом за дисципліною	150 годин / 5 кредити	12	48	90	1-й	ПК – диф.залік
Модуль №1 «Філософські проблеми сучасної психології» Змістових модулів 2	150 годин / 5 кредити	12	48	90	1-й	ПК – диф.залік

Примітка : 1 кредит ECTS становить 30 академічних годин.

Аудиторне навантаження для денної форми навчання: 40%, СРС – 60%.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 150 годин, 5 кредитів ECTS. Програму дисципліни «Філософські проблеми сучасної психології» для очної (денної) форми навчання складає 1 модуль, який складається з 2 змістових модулів.

Опис навчального плану з дисципліни (заочна форма навчання)

Структура навчальної дисципліни	Кількість годин, з них					Вид контролю
	Всього, год. / кредитів ECTS	Аудиторних		СРС	Рік навчання	
		Лекцій	Практичних занять			

Разом за дисципліною	150 годин / 5 кредити	8	14	128	1-й	ПК – диф.залік
Модуль №1 «Філософські проблеми сучасної психології» Змістових модулів 2	150 годин / 5 кредити	8	14	128	1-й	ПК – диф.залік

Примітка : 1 кредит ECTS становить 30 академічних годин.

Аудиторне навантаження для заочної форми навчання: 14.7%, СРС – 85.3%.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 150 годин, 5 кредитів ECTS. Програму дисципліни «Філософські проблеми сучасної психології» для заочної форми навчання складає 1 модуль, який складається з 2 змістових модулів.

Модуль №1 «Філософські проблеми сучасної психології»

Змістовий модуль 1. «Філософсько-методологічні засади сучасної психології»

Тема 1. Дефініція та головні напрями філософії науки. Історичний контекст взаємодії філософії та психології.

Тема 2. Методологічний інструментарій філософії у психології. Проблеми типології логік у психології.

Тема 3. Генеза і актуальний стан логіко-психологічних та етико-психологічних досліджень. Філософські засади аргументації та діагностики у психології.

Тема 4. Поняття наукова революція і парадигма у психології. Парадигмальні погляди Томаса Куна.

Тема 5. Раціоналістичний контекст сучасної психології.

Тема 6. Гносеологічні та епістемологічні проблеми психології.

Тема 7. Соціологічний контекст сучасної психології.

Тема 8. Онтологічні проблеми сучасної психології. Множинність самовизначення у психологічній науці.

Тема 9. Герменевтика та сучасні психологічні вчення.

Тема 10. Взаємодія соціально-культурної антропології та психології. Еволюція та життя, як категорія психології.

Тема 11. Психологія в модерному і постмодерному дискурсах.

Тема 12. Праксіологічні проблеми сучасної психології. Деонтологічні виміри психології.

Змістовий модуль 2. «Філософсько-антропологічні проблеми сучасної психології»

Тема 13. Трансгуманізм, ШІ та межі людського в психології

Тема 14. Феноменологія психічного досвіду та проблема «кваліа».

Тема 15. Психіка, мозок і тіло.

Тема 16. Свідомість, несвідоме та архітектура розуму.

Тема 17. Селф, особистість, ідентичність та наративні практики.

Тема 18. Свобода волі, суб'єктність, агентність і відповідальність.

Тема 19. Інший, прив'язаність та епістемологія інтерсуб'єктності.

Тема 20. Комунікація, психотерапевтичний діалог і філософія дару.

Тема 21. Щастя, сенс, благополуччя та страждання як екзистенційні виміри

людського буття

Тема 22. Психологія влади, біополітика, філософія дисциплінарних просторів та лідерства.

Тема 23. Етичні дилеми сучасної психології крізь міфи, утопії та маніпуляції свідомістю.

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				Кількість годин			
	Денна форма навчання				Заочна форма навчання			
	усього	Лекції	Практ. заняття	СРС	усього	Лекції	Практ. заняття	СРС
Модуль 1. «Філософські проблеми сучасної психології»								
Змістовий модуль 1. «Філософсько-методологічні засади сучасної психології»								
Тема 1. Дефініція та головні напрями філософії науки. Історичний контекст взаємодії філософії та психології. ПР Сучасна психологія в дискурсі філософії науки	4	2	2	-	3	2	1	-
Тема 2. Методологічний інструментарій філософії у психології. Проблеми типології логік у психології	2	-	2	-	1	-	1	-
Тема 3. Генеза і актуальний стан логіко-психологічних та етико-психологічних досліджень. Філософські засади аргументації та діагностики у психології СРС. Біотика в контексті психологічного знання	7	-	2	5	7	-	-	7
Тема 4. Поняття наукова революція і парадигма у психології. Парадигмальні погляди Томаса Куна	2	-	2	-	1	-	1	-
Тема 5. Раціоналістичний контекст сучасної психології. СРС. Діалектичні проблеми сучасної психології.	7	-	2	5	7	-	-	7
Тема 6. Гносеологічні та епістемологічні проблеми психології. ПР Пліуралізм теорій пізнання у психології СРС. Проблема ідентичності в сучасній психології.	8	2	2	4	7	-	-	7
Тема 7. Соціологічний контекст сучасної психології. СРС. Аксиологічні проблеми сучасної психології.	7	-	2	5	7	-	-	7
Тема 8. Онтологічні проблеми сучасної психології. Множинність самовизначення у психологічній науці	2	-	2	-	1	-	1	-
Тема 9. Герменевтика та сучасні психологічні вчення. СРС. Філософія мови і психологія комунікації. Психолінгвістика.	7	-	2	5	7	-	-	7

Тема 10. Взаємодія соціально-культурної антропології та психології. Еволюція та життя, як категорія психології СРС. Структуралізм у психології. СРС. Постструктуралізм і його значення для психологічної науки.	12	-	2	10	15	-	-	15
Тема 11. Психологія в модерному та постмодерному дискурсах.	9	2	2	5	10	2	1	7
ПР Філософські погляди психологів XX-XXI століття СРС. Деконструкція у психології постмодерну.								
Тема 12. Праксеологічні проблеми сучасної психології. Деонтологічні виміри психології СРС. Кіберпсихологія, як нова галузь психології.	7	-	2	5	8	-	1	7
Разом за модулем (змістовим) № 1:	74	6	24	44	74	4	6	64
	Аудиторне навантаження – 40,5%, СРС – 59,5%				Аудиторне навантаження – 13,5%, СРС – 86,5%			
Змістовий модуль 2. Філософсько-антропологічні проблеми сучасної психології								
Тема 13. Трансгуманізм, III та межі людського в психології.	2		2		1		1	
Тема 14. Феноменологія психічного досвіду та проблема «квалія». СРС Мислинневі експерименти у філософії свідомості на прикладі «кімнати Мері» та «філософських зомбі»	12		2	10	12			12
Тема 15. Психіка, мозок і тіло. СРС Нейроредукціонізм та «експланаторний розрив» між мозком і психікою	12		2	10	12			12
Тема 16. Свідомість, несвідоме та архітектура розуму.	2		2		1		1	
Тема 17. Селф, особистість, ідентичність та наративні практики. СРС Проблема тотожності особистості у часі, наративний Селф і концепції «ілюзії Я».	12		2	10	16			16
Тема 18. Свобода волі, суб'єктність, агентність і відповідальність.	2		2		1		1	
Тема 19. Інший, прив'язаність та епістемологія інтерсуб'єктності.	2		2		1		1	
Тема 20. Комунікація, психотерапевтичний діалог і філософія дару.	4	2	2		2	2		
Тема 21. Щастя, сенс, благополуччя та страждання як екзистенційні виміри людського буття.	4	2	2		3	2	1	
Тема 22. Психологія влади, біополітика, філософія дисциплінарних просторів та лідерства. СРС «Дисциплінарна влада» (М. Фуко) та інтерналізація соціального контролю у структурі особистості.	14	2	2	10	13		1	12

Тема 23. Етичні дилеми сучасної психології крізь міфи, утопії та маніпуляції свідомістю. СРС Психологічні засади «Капіталізму стеження» та інженерія поведінки в цифрову епоху	8		2	6	12			12
Диференційований залік	2	-	2	-	2	-	2	-
Разом за модулем (змістовим) № 2	76	6	24	46	76	4	8	64
	Аудиторне навантаження – 39,5%, СРС – 60,5%				Аудиторне навантаження – 15,8%, СРС – 84,2%			
Разом за дисципліну	150	12	48	90	150	8	14	128

5. ТЕМИ ЛЕКЦІЙ

№ п/п	Теми лекцій	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1.	Дефініція та головні напрями філософії науки. Історичний контекст взаємодії філософії та психології.	2	2
2.	Гносеологічні проблеми психології	2	-
3.	Психологія в модерному та постмодерному дискурсах	2	2
4.	Комунікація, психотерапевтичний діалог і філософія дару	2	2
5.	Щастя, сенс, благополуччя та страждання як екзистенційні виміри людського буття	2	2
6.	Психологія влади, біополітика, філософія дисциплінарних просторів та лідерства	2	-
	Всього:	12	8

6. ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ п/п	Теми практичних занять	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1.	Сучасна психологія в дискурсі філософії науки.	2	1
2.	Методологічний інструментарій філософії у психології. Проблеми типології логік у психології.	2	1
3.	Генеza і актуальний стан логіко-психологічних та етико-психологічних досліджень. Філософські засади аргументації та діагностики у психології.	2	-
4.	Поняття наукова революція і парадигма у психології. Парадигмальні погляди Томаса Куна.	2	1
5.	Рационалістичний контекст сучасної психології	2	-
6.	Плюралізм теорій пізнання у психології.	2	-
7.	Соціологічний контекст сучасної психології	2	-
8.	Онтологічні проблеми сучасної психології. Множинність самовизначення у психологічній науці	2	1
9.	Герменевтика та сучасні психологічні вчення	2	-
10.	Взаємодія соціально-культурної антропології та психології. Еволюція та життя, як категорія психології	2	-
11.	Філософські погляди психологів XX-XXI століття.	2	1
12.	Праксеологічні проблеми сучасної психології. Деонтологічні виміри психології	2	1
13.	Трансгуманізм, III та межі людського в психології.	2	1
14.	Феноменологія психічного досвіду та проблема «квалія»	2	-
15.	Психіка, мозок і тіло	2	-
16.	Свідомість, несвідоме та архітектура розуму	2	1
17.	Селф, особистість, ідентичність та наративні практики	2	-
18.	Свобода волі, суб'єктність, агентність і відповідальність	2	1
19.	Інший, прив'язаність та епістемологія інтерсуб'єктності	2	1

20.	Комунікація, психотерапевтичний діалог і філософія дару	2	-
21.	Щастя, сенс, благополуччя та страждання як екзистенційні виміри людського буття	2	1
22.	Психологія влади, біополітика, філософія дисциплінарних просторів та лідерства	2	1
23.	Етичні дилеми сучасної психології крізь міфи, утопії та маніпуляції свідомістю	2	-
24.	Диференційований залік	2	2
	Всього:	48	14

7. ТЕМИ ЛАБОРАТОРНИХ ЗАНЯТЬ

Лабораторні роботи з дисципліни «Філософські проблеми сучасної психології» програмою не передбачені.

8. САМОСТІЙНА РОБОТА

№п/п	Тема	Кількість год.	
		Денна форма	Заочна форма
Модуль 1 «Філософські проблеми сучасної психології»			
Опрацювання тем, які не входять до плану аудиторних занять			
1	Біоетика в контексті психологічного знання	5	7
2	Діалектичні проблеми сучасної психології	5	7
3	Проблема ідентичності в сучасній психології	4	7
4	Аксіологічні проблеми сучасної психології	5	7
5	Філософія мови і психологія комунікації. Психолінгвістика	5	7
6	Структуралізм у психології	5	7
7	Постструктуралізм і його значення для психологічної науки	5	8
8	Деконструкція у психології постмодерну	5	7
9	Кіберпсихологія, як нова галузь психології	5	7
10	Мислиннєві експерименти у філософії свідомості на прикладі «кімнати Мері» та «філософських зомбі»	10	12
11	Нейроредукціонізм та «експланаторний розрив» між мозком і психікою	10	12
12	Проблема тотожності особистості у часі, наративний Селф і концепції «ілюзії Я».	10	16
13	«Дисциплінарна влада» (М. Фуко) та інтерналізація соціального контролю у структурі особистості	10	12
14	Психологічні засади «Капіталізму стеження» та інженерія поведінки в цифрову епоху	6	12
	Всього:	90	128

9. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Підготовка доповідей до участі у засіданнях студентського наукового гуртка, студентських наукових конференціях, написання наукових статей та тез за результатами наукового практичного дослідження або огляду наукових джерел з певної наукової або практичної проблеми, підготовка та участь в університетському

та Всеукраїнському етапах олімпіади з дисципліни, Всеукраїнському конкурсі студентських наукових робіт тощо.

Формат індивідуальної роботи здобувача передбачає роботу над проєктом вивчення певного психологічного феномену крізь філософську рамку, наприклад, «Філософія щастя». Здобувач обирає один феномен і аналізує його з різних філософських концепцій. В рамках змістовного модуля 2 той самий феномен розглядається через Іншого, прив'язаність, комунікацію, дар, щастя, владу, суспільство та сучасні технології. Орієнтовні приклади психологічних феноменів для філософського осмислення: любов, тривога, агресія, гнів, сором, провина, травматичний досвід, ідентичність, самотність, пам'ять, мислення, відчуття, мова, уява, увага, мотивація тощо.

Орієнтовний перелік актуальних тем для індивідуальної роботи здобувача:

1. Чи наблизилась психологія до розв'язання «важкої проблеми свідомості».
2. Множинність VS єдність «Я»: від філософії суб'єкта до сучасних психотерапевтичних моделей (IFS, нарративна психологія, дисоціативний континуум).
3. Філософсько-психологічний конструкт свободи волі між нейродетермінізмом і клінічною практикою відповідальності.
4. Replication crisis як симптом філософської кризи психології: методологія, епістемологія, довіра до науки.
5. Феноменологія у психотерапевтичній практиці XXI століття: від Гуссерля до сучасних клінічних застосувань.
6. Герменевтичне коло в психотерапії, або розуміння як метод і як зцілення
7. Автономія і суб'єктність після постмодерну.
8. Влада, знання і «психологічна норма».
9. Конструювання «Я» в соціальних мережах та нова нарративна ідентичність у добу цифрових технологій.
10. Критерії ефективності психотерапії поза межами доказовості (evidence-based).
11. Філософсько-етичний аналіз меж заміщення людської присутності штучним інтелектом у психотерапії.
12. Цифрова самотність і криза інтерсуб'єктивності.

10. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Самостійна робота студентів включає теоретичну підготовку до практичних занять, опрацювання лекційного матеріалу, рекомендованої літератури, опанування практичних навичок під час аудиторних занять відповідно до теми та практичній меті заняття, самостійне здобуття знань по темам, які не входять до плану аудиторних занять, аналіз та узагальнення інформації при підготовці до підсумкових занять з модулів дисципліни та підсумкового контролю з дисципліни.

11. ФОРМА І МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Форма навчання: очна (денна) та заочна. В умовах воєнного стану, надзвичайних ситуацій або надзвичайного стану (особливого періоду) форма здобуття освіти встановлюється згідно рішень органів виконавчої влади, військової адміністрації та Вінницького національного медичного університету для створення безпечного освітнього середовища.

Традиційні методи навчання: словесні; наочні; практичні.

Словесні: Методи навчально-пізнавальної діяльності: пояснювально-ілюстративний метод, репродуктивний метод, метод проблемного викладу, частково-пошуковий або евристичний метод, дослідницький метод.

Методи стимулювання й мотивації навчально-пізнавальної діяльності: індуктивні і дедуктивні методи навчання, методи стимулювання і мотивації навчання.

Методи контролю як методи навчання (контролю з боку викладача, самоконтролю, взаємоконтролю, самокорекції, взаємокорекції).

Наочні: ілюстрування (картини, схеми, таблиці), демонстрування навчальних кінофільмів та їх фрагментів, навчальних телепередач та комп'ютерний показ лекцій видатних учених, педагогів.

Практичні методи навчання використовуються для безпосереднього пізнання дійсності, поглиблення знань, формування вмінь і навичок. З них використовуються: практичні вправи (відпрацювання практичної навички).

12. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Поточний контроль здійснюється на кожному з практичних занять. Для контролю рекомендується застосовувати такі засоби визначення рівня підготовки студентів: тестові завдання (для контролю теоретичної підготовки студента), розв'язування ситуаційних завдань (для оцінки уміння застосовувати теоретичні знання у конкретних ситуаціях), виконання практичних навичок. Поточний контроль проводиться також шляхом усного опитування й аналізу участі студента у загальній дискусії під час практичних занять.

Знання студента з теми оцінюють традиційною оцінкою (5-ти бальна система) згідно «Положень про організацію навчального процесу у ВНМУ ім. М.І. Пирогова».

Формою підсумкового контролю оцінювання успішності навчання студентів з дисципліни є диференційований залік, який проводиться під час останнього практичного заняття.

Критерії оцінювання засвоєння теоретичних знань та виконання практичних навичок під час поточного та підсумкового контролю

Оцінювання усної відповіді під час поточного контролю

Оцінка «відмінно» виставляється студенту, який глибоко і всебічно засвоїв теоретичний матеріал, грамотно і логічно його викладає. Він може вільно оперувати професійною термінологією, чітко відповідає на нестандартні питання за

темою заняття, уміє пов'язати матеріал даної теми з вивченими раніше розділами, що свідчить про опанування рекомендованої літератури та здатність аналізувати вивчений матеріал, а також чітко демонструє значення засвоєних теоретичних знань. Дає повні, розгорнуті відповіді на додаткові запитання викладача.

Оцінка «**добре**» виставляється студенту, який знає і добре володіє теоретичним матеріалом, грамотно його викладає, не допускає неточностей при відповіді, уміє розкрити тему з позицій її значення та практичного застосування, але при цьому відповіді не виходять за межі підручника, методичних рекомендацій. Відповідає на додаткові запитання викладача.

Оцінка «**задовільно**» виставляється студенту, який знає базові поняття та визначення з вивченої теми, але допускає значні неточності або має труднощі при формулюванні відповіді, не може пов'язати теоретичний матеріал із практикою.

Оцінка «**незадовільно**» виставляється студенту, який не знає теоретичних основ теми, допускає грубі помилки при відповіді, не розуміє базових понять та визначень, не може пояснити значення теоретичного матеріалу для практичної діяльності.

Оцінювання виконання практичних навичок під час поточного контролю

Оцінка «**відмінно**» виставляється студенту, який, знає хід та послідовність самостійної навчально-дослідницької роботи для виконання практичного завдання, демонструє правильне виконання необхідних практичних навичок, та вірно з чіткими формулюваннями узагальнень та висновків, застосовує в практичній діяльності.

Оцінка «**добре**» виставляється студенту, який допускає неточності при виконанні навчально-дослідної роботи, але здатний самостійно виявити допущені помилки та може продемонструвати виконання практичної навички в цілому.

Оцінка «**задовільно**» виставляється студенту, який знає основи практичного завдання, але зазнає труднощів при виконанні практичної навички, або вправи, не може продемонструвати повну правильну послідовність практичних навичок, не може трактувати в повному обсязі результати проведених досліджень.

Оцінка «**незадовільно**» виставляється студенту, який не може продемонструвати виконання практичної навички, зазнає значних труднощів при виконанні вправи, порушує порядок виконання практичної роботи.

Оцінювання самостійної роботи студента

Самостійну роботу студентів оцінюють під час поточного контролю на аудиторному практичному занятті, адже окремі завдання до самостійної роботи мають бути освоєні студентами як вхідний рівень знань до проведення практичних занять з дисципліни «Філософські проблеми сучасної психології».

Оцінювання індивідуальної роботи

Бали за індивідуальну роботу нараховуються лише при успішному її виконанні та захисті. Кількість балів, яка нараховується за різні види індивідуальних завдань, залежить від їх обсягу та значимості, але становить не більше 12 балів. Вони додаються до суми балів, набраних студентом за поточну навчальну діяльність, або до підсумкової оцінки з дисципліни за участь та перемогу в університетських, всеукраїнських та міжнародних олімпіадах, наукових конференціях, при наявності друкованих робіт (шкала нарахування балів за індивідуальну роботу представлена в п. 14).

Критерії кінцевого оцінювання знань (диференційований залік)

До диференційованого заліку з дисципліни «Філософські проблеми сучасної психології» здобувачі допускаються за умови відсутності академічної заборгованості: середній бал поточних оцінок не менше 3,0 (72 бали за 120-бальною шкалою), всі пропущені практичні заняття відпрацьовані на позитивну оцінку («3» і більше), всі пропущені лекції відпрацьовані. В іншому випадку здобувач повинен підвищити середній бал, відпрацювавши незадовільні оцінки та відпрацювати пропущені заняття.

Оцінювання усної частини диференційного заліку відбувається за 5-бальною шкалою:

«відмінно» - здобувач повністю розкриває зміст матеріалу в обсязі, передбаченому програмою, а також володіє інформацією, представленою в додатковій літературі, подає матеріал грамотною мовою в певній логічній послідовності, вірно використовує психологічну термінологію, відповідає самостійно без навідних та додаткових запитань;

«добре» - здобувач демонструє ґрунтовні знання і добре розуміння матеріалу з питань які винесені на диференційний залік, але припускається негрубих помилок або неточностей загального характеру, вірно відповідає на всі додаткові запитання;

«задовільно» - здобувач неповно і непослідовно викладає матеріал, демонструє знання основних положень дисципліни, проте не називає всі основні поняття вікової психології, припускається помилок в трактуванні основних психологічних термінів, які лише частково виправляє після навідних і додаткових запитань екзаменатора;

«незадовільно» - здобувач отримує, якщо він не розкрив основний зміст екзаменаційних питань, виявлено незнання та/або нерозуміння студентом більшої частини навчального матеріалу, допущені грубі помилки не виправляє навіть після кількох навідних запитань екзаменатора.

Перерахунок оцінки за багатобальною шкалою здійснюється за єдиною універсальною шкалою перерахунку традиційних оцінок з 5-бальної системи у рейтингові бали підсумкової успішності (додається).

Перелік питань для підсумкового контролю (диференційований залік) з дисципліни «Філософські проблеми сучасної психології»

1. Дефініція та сутність філософії науки
2. Завдання філософії науки та філософії психології
3. Головні напрями філософії науки XX-XXI століть
4. Класична і посткласична філософія науки
5. Наукова раціональність у філософії науки
6. Проблема істини у філософії науки та поняття «пост-правди»
7. Історичні етапи взаємодії філософії та психології
8. Психологія у філософських школах античності
9. Вплив філософії Нового часу на становлення психології
10. Роль німецької класичної філософії у розвитку психології
11. Позитивізм XIX століття і психологія

12. Взаємодія психології та феноменології XX століття
13. Діалектичний метод у психології
14. Аналітична філософія і методологія психології
15. Міждисциплінарний підхід у психології
16. Логіко-психологічні дослідження XX століття
17. Логіка у побудові психологічних теорій
18. Проблема типології логік у психології
19. Сучасні підходи до вивчення логічних структур у мисленні
20. Особливості логіки аргументації у психології
21. Логіко-методологічні основи діагностики у психології
22. Етичні проблеми у психологічних дослідженнях
23. Проблема деонтології у сучасній психології
24. Етичні норми професійної діяльності психолога
25. Філософські підходи до моралі у психології
26. Етика дослідження і етика практики у психології
27. Проблема психологічної відповідальності
28. Наукова революція у філософії науки
29. Парадигма у психології
30. Ідеї Томаса Куна і психологія
31. Парадигмальні зрушення у психології XX століття
32. Пліуралізм парадигм у сучасній психології
33. Конкуренція парадигм у розвитку психології
34. Раціоналістичні традиції у сучасній психології
35. Раціоналізм і емпіризм у психології
36. Обґрунтування знання у раціоналістичному підході
37. Соціокультурний підхід у психології
38. Взаємодія соціальних і індивідуальних факторів у психології
39. Проблема масової свідомості у психології
40. Соціологія знання і психологія
41. Інституційний контекст науки і психологія
42. Проблема суб'єкта пізнання у психології
43. Інтерсуб'єктивність у психології
44. Проблема істини у психологічних дослідженнях
45. Проблема мови у психології
46. Онтологічний статус психіки
47. Категорія буття у психології
48. Проблема свободи у психологічному аналізі
49. Проблема тілесності у психологічній онтології
50. Онтологія свідомості у психології
51. Проблема особистості в онтологічному контексті
52. Гносеологія і епістемологія у психології
53. Формування наукового знання у психології
54. Епістемологічні критерії науковості психології
55. Проблема верифікації у психології
56. Роль інтерпретації у психологічному знанні
57. Проблема обґрунтування знання у сучасній психології

58. Герменевтика і методи інтерпретації у психології
59. Проблема розуміння у психологічних дослідженнях
60. Герменевтика і феноменологія у психології
61. Поняття тексту у психологічному аналізі
62. Герменевтична традиція у психоаналізі та гуманістичній психології
63. Вплив соціально-культурної антропології на психологічні концепції
64. Проблема культурної відносності у психології
65. Етнопсихологічні відмінності у психології
66. Проблема універсалізму і культурного релятивізму у психології
67. Антропологія і психологічні феномени
68. Вплив модернізму на психологію
69. Раціональність модерністського підходу у психології
70. Постмодернізм і психологія
71. Деконструкція у психології постмодерну
72. Методологічний плюралізм у постмодерній психології
73. Критика метанаративів у постмодерній психології
74. Проблема дії та діяльності у психології
75. Праксіологічний підхід до психотерапії
76. Проблема ефективності психологічної практики
77. Співвідношення теорії та практики у сучасній психології
78. Феноменологічний підхід до психічного досвіду
79. Що таке «квалія» і проблема суб'єктивного характеру досвіду
80. Порівняйте дуалістичний, фізикалістський, функціоналістський та втілений підходи до розуміння психіки
81. Конструювання ідентичності та наративні практики
82. Філософська проблема свободи волі
83. Філософія діалогу та Інший як необхідна передумова розуміння Я
84. Психотерапевтичний діалог, розуміння Іншого, взаємності, відповідальності
85. Гедоністичний та евдемоністичний підходи до розуміння благополуччя.

13. ФОРМА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ УСПІШНОСТІ НАВЧАННЯ

Підсумковий контроль засвоєння дисципліни проводиться у вигляді диференційованого заліку після вивчення дисципліни в І-му семестрі 1-го року навчання.

14. СХЕМА НАРАХУВАННЯ ТА РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ СТУДЕНТИ

Нарахування балів за дисципліну проводять згідно чинного положення про організацію освітнього процесу у ВНМУ ім. М.І. Пирогова шляхом конвертації середньої арифметичної оцінки поточної успішності здобувача освіти за універсальною 200-бальною шкалою. До нарахованих балів за поточну успішність додаються індивідуальні бали (за умови їх зарахування на підставі успішного виконання індивідуальних завдань).

Максимальна кількість балів, яку може отримати здобувач освіти після засвоєння дисципліни, – 200 балів. **Мінімальна кількість балів** становить **122 бали**).

Нарахування балів за дисципліну проводять згідно чинного положення про організацію освітнього процесу у ВНМУ ім. М.І. Пирогова шляхом конвертації середньої арифметичної оцінки поточної успішності здобувача освіти за універсальною 200-бальною шкалою. До нарахованих балів за поточну успішність додаються індивідуальні бали (за умови їх зарахування на підставі успішного виконання індивідуальних завдань).

Нарахування балів за дисципліну проводять згідно чинного положення про організацію освітнього процесу у ВНМУ ім. М. І. Пирогова. Складовими оцінки за дисципліну є конвертоване у бали середнє арифметичне поточної успішності за універсальною 120-бальною шкалою (від 72 до 120 балів), бали за підсумковий контроль (від 50 до 80 балів) та індивідуальної роботи студента (від 6 до 12 балів).

Мінімальний (позитивний) бал, отриманий здобувачем вищої освіти в цілому за диференційований залік, становить **50. Максимальна сума балів - 80.**

Бали відповідають такій шкалі оцінок:

оцінка «3» - 50-60 балів

оцінка «4» - 61-70 балів

оцінка «5» - 71-80 балів

Бали за поточну успішність, підсумковий контроль та традиційну оцінку викладачі вносять у відомість деканату. Отримані бали (сума балів поточної успішності та підсумкового контролю) відповідають фіксованій шкалі оцінок:

оцінка «5» - 180-200 балів

оцінка «4» - 160-179 балів

оцінка «3» - 122-159 бали.

Найбільш доцільним слід вважати такий підхід додавання індивідуальних балів з дисципліни:

- **10 балів** - за призові місця на всеукраїнських олімпіадах з дисципліни та всеукраїнських і міжнародних (закордонних) наукових конференціях з наявністю друкованої роботи.

- **9 балів** - за призові місця в університетських олімпіадах і наукових конференціях з наявністю друкованої роботи.

- **8 балів** - за участь (якщо ЗО брав участь, але не посів призове місце) у всеукраїнських олімпіадах з дисципліни та всеукраїнських і міжнародних (закордонних) наукових конференціях з наявністю друкованої роботи.

- **6-7 балів** - за участь (якщо ЗО брав участь, але не посів призового місця) в університетській олімпіаді, науковій конференції з наявністю друкованої роботи.

- **4-5 балів** - за участь у роботі клінічних кафедр (чергування з викладачами, участь у науково-дослідній роботі кафедр в позанавчальний час)

- **1-3 балів** - за виготовлення на кафедрах препаратів, схем, таблиць та відеофільмів - з урахуванням важливості виконаної роботи.

Максимальна кількість балів, яку може отримати здобувач освіти після засвоєння дисципліни, - 200 балів.

Мінімальна кількість балів становить 122 бали.

Бали за підсумковий контроль та поточну успішність студентів деканат вносить у програму Контингент і ранжує їх. Ранжування проводять на підставі отриманих балів за дисципліну згідно національної шкали та шкали ЄКТС (див. Положення про організацію освітнього процесу).

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
180-200	A	відмінно	зараховано
170-179,99	B	добре	
160-169,99	C		
141-159,99	D	задовільно	
122-140,99	E	задовільно	
0-120,99	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

15. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

1. Робоча програма
2. Презентації лекційних занять.
3. Плани практичних занять.
4. Методичні рекомендації для самостійної роботи студентів при підготовці до практичних занять.
5. Методичні рекомендації для самостійної поза аудиторної роботи студентів.
6. Питання для підсумкового контролю знань і вмінь студентів.
7. Перелік питань до підсумкового контролю дисципліни.

16. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література

1. Мельник В. М. У полоні інтерпретацій: політична антропологія між Сходом і Заходом : монографія. Вінниця : Нова книга, 2020. 280 с.

2. Хамітов Н. В. Філософська антропологія: актуальні проблеми. Від теоретичного до практичного повороту. К. : КНУ, 2022. 396 с.
3. Gallagher Sh. The Self and its Disorders. Oxford University Press, 2024. 339 p.
4. Philosophical problems in Psychology / ed. N. Bolton. Taylor & Francis, 2025.
5. Schechtman M. The Self: A Very Short Introduction, 2024. 112 p.

Допоміжна література

1. Актуальні проблеми психології розвитку особистості: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (12-15 травня 2023 року). Київ : Український державний університет імені Михайла Драгоманова, 2023. 133 с. [Електронне видання].
2. Бауман З. Плинні часи. Життя в добу непевності. Київ: Критика, 2013. 174 с.
3. Бреніф'є О. Що таке щастя? / Оскар Бреніф'є; пер. з фр. М. Абрамової. – К.: Дух і Літера; Маміно, 2020. 95 с.
4. Вілбер К. Трамп і епоха постправди / Кен Вілбер; пер. з англ. М. Кличук. – Львів: Видавництво Terra Incognita, 2019. 136 с.
5. Вітгенштейн Л. Tractatus logico-philosophicus. Філософські дослідження. Київ : Основи, 1995.
6. Гоян І. М. Історико-філософська рефлексія психологізму: на перетині філософії і психології : монографія. Івано-Франківськ : Симфонія форте, 2011. 360 с.
7. Декомб В. Клопоти з ідентичністю. Київ: Стилос, 2015. 281 с.
8. Європейський словник філософій. Лексикон неперекладностей. – Тома 1-4. Наукові керівники проекту: Барбара Кассен і Констянтин Сігов / Пер. з франц. – К.: ДУХ І ЛІТЕРА, 2009, 2011, 2013, 2014.
9. Кравченко Д. Г. Історична свідомість: поняття та структура / Д. Г. Кравченко // Актуальні філософські та культурологічні проблеми сучасності : зб. наук. пр. Вип. 11. Київ, 2003. С. 307–316.
10. Карпенко З. С. Аксіологічна психологія особистості. Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2009. С. 326–375.
11. Кун Т. Структура наукових революцій / пер. з англ. О. Васил'євої. Київ : Port-Royal, 2001.
12. Мельник В. М. Нариси з теорії соціокультурної антропології : наукове дослідження. Вінниця : Вінницька міська друкарня, 2015. 552 с.
13. Мельник В. М. Феномен «традиційного» як засіб експлікації політичної антропології // Актуальні проблеми філософії та соціології. 2020. № 27. С. 146–150. <https://doi.org/10.32837/apfs.v0i27.936>
14. Пінкер С. Просвітництво сьогодні. Аргументи на користь розуму, науки та прогресу / Стівен Пінкер; пер. з англ. О. Любенко. – К.: Наш формат, 2019. 559 с.
15. Роменець В. А. Вчинок і постання канонічної психології / В. А. Роменець // Людина. Суб'єкт. Вчинок : філософсько-психологічні студії. Київ, 2006. С. 11–37.
16. Роменець В. А. Історія психології XIX – початок XX ст. Київ : Либідь, 2007. 832 с.

- 17.Роменець В. А. Історія психології: Стародавній світ. Середні віки. Відродження. Київ : Либідь, 2005. 916 с.
- 18.Роменець В. А. Історія психології: XVII століття. Епоха Просвітництва. Київ : Либідь, 2006. 1000 с.
- 19.Рюзен Й. Нові шляхи історичного мислення / Й. Рюзен. Львів, 2010. С. 61–82.
- 20.Свендсен Л. Фр. Г. Філософія самотності / Ларс Фр. Г. Свендсен; пер. з норвезьк. – Львів: Видавництво Анетти Антоненко; К.: Ніка-Центр, 2017. 208 с.
- 21.Свендсен Л. Фр. Г. Філософія свободи / Ларс Фр. Г. Свендсен; пер. з норвезьк. С. Волковецької – Львів: Видавництво Анетти Антоненко; К.: Ніка-Центр, 2016. 336 с.
- 22.Сучасна психологія: проблеми та перспективи. Збірник наукових праць за матеріалами Всеукраїнської науково-практичної конференції «Сучасна психологія: проблеми і перспективи» (8 грудня 2022 р.). Ізмаїл: РВВ ІДГУ. 2022. 146 с.
- 23.Фукуяма Ф. Ідентичність. Потреба в гідності та політика скривдженості / Френсіс Фукуяма; пер. з англ. Т. Сахно – Київ: Наш формат, 2020. 192 с.
- 24.Ялом І. Коли Ніцше плакав / Ірвін Ялом; пер. з англ. О. Король. – Харків: Клуб сімейного дозвілля, 2019. 461 с.
- 25.Ялом І. Шопенгауер як ліки / Ірвін Ялом; пер. з англ. В. Кучменко. – Харків: Клуб сімейного дозвілля, 2018. 512 с.
- 26.Ясперс К. Психологія світоглядів. Київ : Юніверс, 2009. 460 с.
- 27.Fish W. Philosophy of perception: A contemporary introduction. Routledge, 2021. P. 34-111.
- 28.Henrich J., Blasi D. E., Curtin C. M., et al. A Cultural Species and its Cognitive Phenotypes: Implications for Philosophy // Review of Philosophy and Psychology. 2023. Vol. 14. P. 349–386. <https://doi.org/10.1007/s13164-021-00612-y>

Інформаційні ресурси

1. Електронна адреса сайту університету: <http://vnmu.edu.ua>
2. Електронна адреса сайту бібліотеки університету: <http://library.vnmu.edu.ua>
3. Міністерство культури та інформаційної політики України (МКІП) <https://mkip.gov.ua/>
4. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського <http://www.nbuv.gov.ua>
5. Інститут філософії імені Г. С. Сковороди НАН України <https://www.filosof.com.ua/>
6. Національна Академія педагогічних наук України: Національна академія педагогічних наук України
7. Філософія освіти. Philosophy of Education. Офіційний сайт наукового часопису, видання Інституту вищої освіти Національної Академії педагогічних наук України: Філософія освіти. Philosophy of Education
8. Дія. Освіта. URL: <https://osvita.diia.gov.ua>
9. МОН. (n.d.). *Наука в Україні*. Retrieved from <https://nauka.gov.ua/>
10. Електронна бібліотека НАПН України. (n.d.) Retrieved from <https://lib.iitta.gov.ua/>

11. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. (n.d.). *Автореферати українських дисертацій – національна база авторефератів*. Retrieved from <http://www.nbuv.gov.ua/>
12. Національний репозитарій академічних текстів (НРАТ). (n.d.). *Репозитарій академічних текстів України*. Retrieved from <https://nrat.ukrintei.ua/>
13. The Networked Digital Library of Theses and Dissertations (NDLTD). (n.d.). *Global search for open access theses and dissertations*. Retrieved from <http://www.ndltd.org/>
14. PQDT Open. (n.d.). *ProQuest's open access dissertations*. Retrieved from <https://pqdtopen.proquest.com/>
15. Google Scholar. (n.d.). *Scholarly articles and research resources*. Доступ через <https://scholar.google.com>
16. Google Books. (n.d.). *Books and previews*. Отримано з <https://books.google.com>
17. Microsoft Research. (н.д.). *Microsoft Academic*. Доступ через <https://academic.microsoft.com/home>
18. Web of Science. (н.д.). Clarivate Analytics. Доступ через <https://clarivate.com/webofsciencegroup/solutions/web-of-science/>
19. Scopus. (н.д.). *Abstract and Citation Database*. Доступ через <https://www.scopus.com/>
20. Academia Sinica Digital Humanities Research Platform. (н.д.). Доступ через <https://dh.ascdc.sinica.edu.tw/>
21. Academia.edu. (н.д.). *Discover research papers*. Доступ через <https://www.academia.edu/>
22. Dialnet. (н.д.). *Academic Publications*. Доступ через <https://dialnet.unirioja.es/>
23. DOAJ. (н.д.). *Directory of Open Access Journals*. Доступ через <https://doaj.org/>
24. DOI System. (н.д.). *Digital Object Identifier*. Доступ через <https://www.doi.org/>
25. EBSCOhost. (н.д.). *Research Databases*. Доступ через <https://www.ebsco.com/>
26. Elsevier. (н.д.). *Elsevier Open Access*. Доступ через <https://www.elsevier.com/open-access>
27. PubMed. (н.д.). *US National Library of Medicine*. Доступ через <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/>
28. ResearchGate. (н.д.). *Discover scientific knowledge*. Доступ через <https://www.researchgate.net/>